

Šefčík, Ondřej

[Bichlmeier, Harald. Studien zu nordostbayerischen Orts- und Flurnamen auf -(n)itz und -(a)tz]

Linguistica Brunensia. 2023, vol. 71, iss. 2, pp. 107-108

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/LB2023-2-8>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.79269>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20240122

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Harald Bichlmeier:

Studien zu nordostbayerischen Orts- und Flurnamen auf -(n)itz und -(a)tz. Mit einer Karte von Alois Dicklberger.

Dettelbach: Verlag J. H. Röhl GmbH. Münchner Studien zur Sprachwissenschaft, Beiheft 31, Neue Folge.

ISBN 9-783-89754-603-5

Recenzovaná kniha bavorského indoeuropeisty, germanisty, onomastika a také bohemisty Haralda Bichlmeiera se věnuje práci přesně na pomezí všech těchto témat, totiž analýze severovýchodobavorských slovanských toponym typu *-(*bn*)ica a *-(*a*)ca. Pozoruhodnou okolností jejího vzniku je, že jde o kritickou reakci na (jak je v Německu chvályhodným zvykem) publikovanou disertaci Joachima ANDRASCHKE (2016), ostatně kritice tezí se Bichlmeier věnoval již třikrát v různých dílčích přednáškách. Snad by tedy mohlo působit, že zavedení učence zbytečně táhne s kanonem na vrabce, ale problém je hlubší povahy: Andraschkova disertační teze je, ač úspěšně obhájená, přesto hluboce metodologicky vadná a bez její důkladné kritiky by mohlo dojít k dlouhodobému ukotvení principálně špatné teze o původu některých severovýchodobavorských toponym a k zastření staré znalosti faktu, že horní Bavorsko bylo na krátkou dobu kolonizováno migrujícími Slovany a až poté germanizováno. Zda za Andraschkovým opominutím tohoto faktu a následným fantaskním splétáním pseudogermánských toponym je pouhá nezalost staré věci či hůře, podivně motivovaná nacionální zaslepenost, není tématem ani Bichlmeierovy knihy ani naší recenze, nicméně pro kontext je nutné to zde správně uvést, aby čtenář byl patřičně zasvěcen. Je třeba zdůraznit, že slovanské etymologie pro Andraschkem zkoumaná toponyma byla předložena zpravidla dávno a německými učiteli, o to více je jejich opomenutí pozoruhodné a překvapivé.¹

Bichlmeierova studie ale není jen ráznou odpovědí (na to by ostatně stačily i recenze, kterých Bichlmeier napsal rovnou trojici), ale svěbytnou studií na téma bavorské slovanštiny, což je téma nepřilíš v posledních dekadách diskutované.

Bichlmeierova kniha je silně materiálově založená, jak napovídá už název, soustřeďuje se jen na dva sufixy, respektive toponyma jimi utvořená. Formálně se skládá ze tří hlav, rozdělených na menší kapitoly.

První hlava je věnována potřebné metodologii, včetně potřebného fonologického a morfologického aparátu.

Druhá hlava je vlastní analýzou 28 toponym obou typů v podobě hesla se strukturou: uvedení historických dokladů pro toponymum, dále případné germánské etymologie a následují etymologické výklady slovanské, v posledním oddílu hesla je pak uvážlivé srovnání možných etymologií z pohledu fonologie, morfologie, sémantiky, existence paralelních toponym a případně i zapuštění do širšího onymického systému. Každé heslo je délky více stran (samotná druhá hlava má rozsah asi 220 stran, abychom si představili rozsah zpracovaného materiálu a jeho hloubku).

¹ Je třeba říci, že Andraschke nakonec věnoval slovanské toponymii studii ANDRASCHKE (2020), kterou recenzent dosud nečetl, a proto ji nemůže hodnotit.

Shrnutí a závěrečné hodnocení materiálu je předmětem třetí hlavy, kniha je pak doplněna přehlednou mapou vyšetřovaných toponym ve Francích, kterou vyhotovil Alois Dickelberger.

Bichlmeierova kniha je sice výřezem z možné slovanské toponymie oblasti, ale díky časnosti toponym s oběma sufisy je velmi přesvědčivá a zakládá k nové revizi slovanské toponymie nejen v severovýchodním Bavorsku, ale obecně na německém území, ostatně i na českém tam, kde dřívější slovanské osídlení bylo překryto pozdější germánskou kolonizací, z tohoto pohledu je dílo významné i pro české badatele jako soubor paralelních materiálů, a hlavně čisté metodologie.

Významná je i jiná věc: Bichlmeier specifikuje i jistá jazyková specifika bavorské slovanštiny, která do té doby stála mimo pozornost a která nám umožňují nejen tento zaniklý jazyk více poznat (rozhodně ji není možné chápat jako „dialekt“ rané češtiny ani polabštiny), ale také datovat jednotlivá toponyma, a tedy i dobu osídlení oblasti Slované.

LITERATURA

- ANDRASCHKE, Joachim. 2015. *Die germanisch-frühdeutschen Ortsnamen des Regnitz- und Obermaingebietes. Von der elbgermanischen Landnahme bis zur Merowingerzeit.* (= Schriftenreihe des Historischen Vereins Landkreis Haßberge Band 16). Haßfurt: Historischer Verein Landkreis Haßberge e. V.
- ANDRASCHKE, Joachim. 2020. „Das Land ist von Wald bedeckt und Slawen hausen dort“. *Slawische Orts-, Wüstungs- und Flurnamen im Main- und Regnitzgebiet.* (= Schriftenreihe des Historischen Vereins Landkreis Haßberge Band 22). Haßfurt: Historischer Verein Landkreis Haßberge e. V.

Ondřej Šefčík

Department of Linguistics and Baltic Languages

Masaryk University in Brno

A. Nováka 1, 602 00 Brno

Czech Republic

sefcik@phil.muni.cz

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.